

BUKANA YA PHANO YA TLHAHISOLESERING

2015-2016

Kgatiso ho ya ka Molao wa 2000 wa Kgothalletso ya Pihlello ya Tlhahisolesering

E Ntjhafaditswe ka Lwetse 2015

Leqephe la 1

SAQA: BUKANA YA PHANO YA TLHAHISOLESERING

Dikahare

A. Mesebetsi le moralo wa South African Qualifications Authority (SAQA)	
[Karolo ya 14(1)(a)].....	3
B. Dintlha tsa boikgokahanyo [Karolo ya 14(1) (b)].....	5
C. Tataiso ya karolo ya 10 [Karolo ya 14(1)(c)]	6
D. Phihlello ya direkoto tse tshwerweng ke SAQA [Karolo ya 14(1)(d)]	6
E. Litshebeletso tse fumanehang le tsela ya ho di fihlella.....	9
F. Tokisetso ya ho fa setjhaba monyetla wa ho ameha ho thehweng ha maano le tshebedisong ya matla.....	10
G. Ditharollo tse teng haeba ho sa latelwe diphelelo tsa <i>Molao wa Kgothalletso ya Phihlello ya Tlhahisoleseding</i> [Karolo ya 14(1)(h)].....	10

A. Mesebetsi le moralo wa South African Qualifications Authority (SAQA) [Karolo ya 14(1)(a)]

(I) Mesebetsi ya SAQA, ho latela Molao wa NQF wa 67 wa 2008

E le hore SAQA e phethe ditabatabelo tsa NQF, e tlameha:

- (a) ho etsa mesebetsi ya yona e boletsweng Molaong ona; le ho okamela ho sebediswa ha NQF le ho netefatsa hore e finyella ditabatabelo tsa yona;
- (b) ho eletsa Letona la Thuto e Phahameng le Kwetliso ditabeng tsa NQF ho latela Molao ona;
- (c) ho imatahanya le leano le etseditsweng qeto ke Letona ho latela karolo ya 8(2)(b);
- (d) ho nahana ka ditataiso tsa Letona tse boletsweng karolong ya 8(2)(c);
- (e) ho okamela tshebediso ya NQF ho ya ka moralo wa tshebediso o hlophisitsweng ke SAQA kamora ditherisano le Makgotla a Netefatsang Boleng kapa Quality Councils (di-QC);
- (f) ho rala tsamaiso ya tshebediso e tataisang dikamano tse ntle pakeng tsa SAQA le Makgotla a Netefatsang Boleng (di-QC), kamora ho buisana le di-QC le ho nahana ka ditabatabelo tsa SAQA tse boletsweng karolong ya 11 le ditaello tse boletsweng karolong ya 33; le ho rarolla diphapang tse amanang le Makgotla a Netefatsang Boleng;
- (g) mabapi le mekgahlelo—
 - (i) ho theha dikahare tsa ditlhaloso tsa mekgahlelo bakeng sa mekgahlelo ka mong wa NQF;
 - (ii) le ho fihlela tumellano ya dintlha tsa Makgotla a Netefatsang Boleng;
 - (iii) ho hatisa ditlhaloso tseo ho dumellanweng ka tsona tsa mekgahlelo Tokomaneng ya Mmuso; le
 - (iv) ho netefatsa hore di dula di le nakong mme di nepahetse;
- (h) mabapi le mangolo a thuto—
 - (i) ho theha leano le tekanyetso le ho di kenya tshebetsong, kamora ho buisana le di-QC, mabapi le ho qala, ho ngodisa le ho hatisa mangolo a thuto le ditlhahlobo, tse tlamehang ho kenyelletsa ditlhokahalo tse latelang:
 - (a) Moralo o nepahetseng o tlaasana o tlameha ho hlwauwa tokomaneng leha e le efe e amanang le ngodiso le kgatiso ya mangolo a thuto kapa tlhahlobo; mme
 - (b) moralo ka mong o tlaasana o tlameha ho ba le mantswa a ikgethang bakeng sa mofuta wa wona wa lengolo la thuto a loketseng moralo o tlaasana o nepahetseng le

- (ii) ho ngodisa lengolo la thuto kapa tlhahlobo e kgothalletswang ke Makgotla a Netefatsang Boleng haeba le finyella tekanyetso e loketseng;
- (iii) ho theha leano le tekanyetso, kamora ditherisano le Makgotla a Laolang Boleng ba tshebetso bakeng sa tlhahlobo, ho tlotlwa pele motho a ithuta le phumano ya dintlha hammoho le ho leba sekolong se seng;
- (i) mabapi le mekgatlo ya botsebi—
 - (i) ho theha le ho kenya tshebetsong leano le tekanyetso ya ho tlotla mekgatlo wa botsebi le ho ngodisa lebitso la ditsebi ka merero e amanang le Molao ona, kamora ho buisana le mekgatlo ya molao le ao e seng a molao ya ditsebi makaleng a mesebetsi le Makgotleng a Laolang Boleng ba Tshebetso; le
 - (ii) ho ela hloko mekgatlo wa botsebi le ho ngodisa lebitso la wona la botsebi haeba ho finyeletswe tekanyetso e boletsweng seratswaneng sa (i);
- (j) mabapi le dikamano tsa matjhaba—
 - (i) ho ikopanya le balekane ba yona ba matjhaba ditabeng tse ba dumellanang ka tsona ka meralo ya mangolo a thuto;
 - (ii) ho tsebisa Makgotla a Laolang Boleng ba Tshebetso le mahlakore a mang a nang le thahasello ka mekgwa e sebediswang dinaheng tsa matjhaba tabeng ya ho theha le ho tsamaisa meralo ya mangolo a thuto;
- (k) tabeng ya patlisiso—
 - (i) ho tsamaisa kapa ho dumella dipatlisiso ditabeng tsa bohlokwa tlhabolong le ho kenngweng tshebetsong ha NQF, ho kopanyelletsisa le dithuto tsa nako le nako tsa ditlamorao tsa NQF thutong ya Aforika Borwa, kwetlisong hammoho le mosebetsing; le
 - (ii) ho hatisa dipihlollo tsa dipatlisiso tseo ho builweng ka tsona seratswaneng seo;
- (l) mabapi le ditlaleho tsa thuto le kwetliso, ho boloka pokello ya direkoto tsa baithuti
- (m) ka hara naha tse nang le dingodiso tsa mangolo a naha a thuto, ditlhahlobo, dimaraka tseo moithuti a di finyelletseng, mekgatlo e tlotlwang ya botsebi, mabitsa a botsebi le tlhahisoleseding e amehang;
- (n) tabeng ya mangolo a thuto a dinaha tse ding, e fane ka manollo le ditshebeletso tsa boeletsi tse tsamaisanang le Molao ona; le
- (o) mabapi le ditaba tse ding—
 - (i) ho tsebisa setjhaba ka NQF;
 - (ii) ho etsa mosebetsi leha e le ofe o mong o hlokwa ho ya ka molao; le
 - (iii) ho etsa mosebetsi leha e le ofe o tsamaisanang le Molao oo Letona le ka o etsetsang qeto.

SAQA e tlameha ho fa Letona tlaleho ya selemo e kopanyelletsang diteitemente tsa ditjhelete le

ditlaleho tsa ditlhahlobo tsa diakhaonte ka la 30 Phupjane selemo se seng le se seng kapa pele ho moo.

(II) Moralo wa SAQA

South African Qualifications Authority ke eng?

South African Qualifications Authority (SAQA) ke moifo o dumeletsweng ho nka diqeto tsa molao - ke hore mokgatlo o fuweng ditokelo le boikarabelo ba molao ka molao. Boto ya South African Qualifications Authority ke moifo wa ditho tse 12 tse kgethilweng ke Letona la Thuto e Phahameng le Kwetliso. Ditho di thongwa ke bakgathatema ba amehang thutong le kwetlisong ba hlwailweng.

Boikarabelo ba SAQA ke:

- ho ntshetsa pele ditabatabelo tsa NQF;
- ho okamela ntshetsopele ya NQF; le
- ho hokahanya meralo e tlaasana.

SAQA e ka kgona ho etsa tse latelang:

- ho ngodisa mangolo a thuto le ditlhahlobo;
- ho sebedisana le balekane ba yona ba dinaha tsa matjhaba ditabeng tsohle tseo ba dumellanang ka tsona mabapi le NQF;
- ho etsa dipatlisiso kapa ho dumella hore ho etswe dipatlisiso ditabeng tsa bohlokwa tlhabolong le tshebedisong ya NQF;
- ho boloka Pokello ya Direkoto Tsa Naha Tsa Baithuti e nang le ngodiso ya mangolo a thuto a naha, ditlhahlobo, dimaraka tse finyelletsweng ke moithuti,
- ho tlotla mekgatlo ya botsebi,
- ho ngodisa mabitso a ditsebi,
- ho fana ka manollo le tshebeletso ya boeletsu ya mangolo a dinaha tse ding; le
- ho fana ka Tshebeletso ya Boeletsu ya NQF.

B. Dintlha tsa boikgokahanyo [Karolo ya 14(1) (b)]

Mohlanka wa Tlhahisoleseding wa SAQA ke Mohlanka ya ka Sehloohong wa Phethahatso le Batlatsi ba Bahlanka ba Tlhahisoleseding ke:

Motsamaisi: Bobuelli, Dipuisano le Tshehetso (ACS)

Motsamaisi: Pokello ya Direkoto Tsa Naha Tsa Baithuti

Aterese ya Sebaka: SAQA House

1067 Arcadia Street

Hatfield

0083

Aterese ya Poso: Postnet Suite 248

Private Bag X06

WATERKLOOF

0145

Mohala: (012) 431-5000

Fekese: (012) 431-5147

Aterese ya imeile: [saqainfo@saqa.org.za](mailto:sqaqainfo@saqa.org.za)

Webosaete: <http://www.saqa.org.za>

C. Tataiso ya karolo ya 10 [Karolo ya 14(1)(c)]

Bukana ena e tla fumaneha diofising tsa SAQA (sheba karolo ya B ya dintlha tsa ho ikgokahanya le rona ka hodimo) kapa dibakeng tse boletwang ke Molao wa Poloko ya Ditokomane, hammoho le diofising tsa Komishine ya Ditokelo Tsa Botho ya Aforika Borwa jwalokaha ho boletswe ka tlaase:

Komishine ya Ditokelo Tsa Botho ya Aforika Borwa:

Yuniti ya PAIA

Lefapha la Dipatlisiso le Ditokomane

Aterese ya poso: Private Bag 2700

Houghton

2041

Mohala: (011) 877 3750

Fekese: (011) 403 0668

Webosaete: www.sahrc.org.za

Imeile: PAIA@sahrc.org.za

D. Phihlelo ya direkoto tse tshwerweng ke SAQA [Karolo ya 14(1)(d)]

(III) Dintlo tse tlamehang ho senolwa [Karolo ya 14(1)(e)]

Batho setjhabeng ba ka ba le phihlelo ya direkoto tse thathamisitsweng ka tlaase mona ntle le ho tlatsa kopo ya foromo e hatisitsweng ya tlhahisoleseding Tokomane ya Mmuso [Tsebiso ya Mmuso ya R187- la 15 Hlakola 2002] (Foromo ya A).

Hlokomela hore dikgatiso tse ding tsa SAQA di rekiswa ho kgutlisa ditjeho tsa tlhahiso mme bakopi ba tla eletswa ka ditjeho, haeba di le teng ha motho a kenya kopo.

Ke tlolo ya molao hore mokopi a rekise tlhahisoleseding ya SAQA hore a etse phaello.

Haeba tlhahisoleseding ena e hlahiswa botjha kapa e qotswa, ho lokela ho tlotlwe SAQA e le mohlodi.

Sehlooho: Dikgatiso tsa setjhaba

Dihlopha:

- Ketsamolao

- Ditlaleho tsa selemo
- Ditlaleho tse hatisisweng
- Dintlafatso Tsa SAQA
- Ditsebisano Tsa SAQA
- Maano
- Dikgatiso
- Dipampiri tse fanweng diwekshopong/dibokeng, le tse ding.

Sehlooho: Ngodiso le Tlotlo

Dihlopha:

- Ditokomane tsa ditekanyetso le ditataiso
- Ditokomane tsa maano
- Ditsebisano tsa Tokomane ya Mmuso
- Mangolo a thuto le ditlhalobo tse ngodisitsweng

Sehlooho: Pokello ya Direkoto Tsa Naha Tsa Baithuti (NLRD)

Dihlopha:

- Mabitso a ditho tsa Boto ya SAQA
- Balekane ba Amohetsweng ba Lekolang Boleng le mabitso a maokamedi ba bona
- Bafani ba Amohetsweng ba Thuto le Kwetliso
- Mangolo wohle a thuto le ditekanyetso tsa kgaolo
- Mangolo a ngodisitsweng a thuto le ditekanyetso tsa kgaolo
- Mangolo a thuto le ditekanyetso tsa kgaolo tse fetileng letsatsi la tsona la ho qetela la ngodiso
- Mangolo a thuto le ditlhalobo pakeng tsa kgothalletso ya ya QC le ngodiso ya NQF

Sehlooho: Dinete-fatso

Dihlopha:

- Dibuka tse ngotsweng tsa baithuti
- Dinete-fatso Tsa Sehlopha

(IV) Direkoto tse ka kopuwang [Dikarolo 14(1)(d)]

Tlhaloso ya dihlooho le dihlopha tsa ditlaleho tse tshwerweng ke SAQA tse ka kopuwang tlasa kgaolo ya 4, karolong ya 34 (1) ya Molao wa 2000 wa Kgothalletso ya Phumano ya Tlhalisoleseding.

Sehlooho: Basebetsi

Dihlopha:

- Maano le mekgwatshebetso ya basebetsi
- Direkoto tsa kgoro

Sehlooho: Ditjhelete le Tsamaiso

Dihlopha:

- Maano le mekgwatshebetso
- Direkoto le ditlaleho tsa ditjhelete

Sehlooho: Boto ya SAQA

Dihlopha:

- Diqeto
- Ditlaleho tse hatisitsweng
- Melao ya mekgwatshebetso

(V)Mekgwatshebetso ya ho kenya kopo

Motho ya kopang o tla dumellwa ho fihlella direkoto tsa SAQA haeba:

- Mokopi a imatahanya le ditlhokahalo tsohle tse latelwang ho ya ka Molao o amanang le kopo ya phihlello ya rekoto yeo; mme
- A ka hanelwa ho fihlella direto yeo ka mabaka leha e le afe a boletsweng Molaong wa 2 wa 2000 wa *Kgothalletso ya Phihlello ya Tlhahisoleseding*.

Sebopeho sa kopo:

- Mokopi o lokela ho sebedisa foromo e hatisitsweng Tokomaneng ya
- Mmuso [Tsebiso ya Mmuso ya R187- ya la 15 Hlakola 2002] (Foromo ya A);
- Hape mokopi o tlameha ho bontsha hore na kopo ya hae ke ya khophi ya rekoto kapa haeba o batla ho tla diofising tsa SAQA ho tla bona (di)rekoto eo;
- Ka lehlakoreng le leng, haeba rekoto e se tokomane, e ka bonwa foromong e kopilweng, moo ho kgonehang [s 29(2)];
- Haeba motho a kopa ho fihlella rekoto ka sebopeho se itseng o lokela ho e fihlella ka mokgwa o kopilweng, ntle le haeba ho etsa jwalo ho tla sitisa ka ho utlwahalang tshebetso ya SAQA, kapa ha senya rekoto, kapa ha kenakenana le tokelo ya ho kopitsa eo eseng ya SAQA. Haeba ka mabaka a utlwahalang motho a ke ke a fuwa phihlello ka sebopeho se hlokaahalang empa ho na le mokgwa o mong, jwale ho lokela ho balwe tefo ho ya ka sebopeho sa pele seo mokopi a neng a kopile rekoto ka sona [s 29(3) le (4)];
- Haeba ho phaella karabong e ngotsweng ya kopo ya rekoto, mokopi a batla ho tsebiso ka qeto ka mokgwa leha e le ofe o mong, ka mohlala, ka mohala, sena se tlameha ho bontshwa [s 18(2)(e)];

- Haeba mokopi a kopa tlhahisoleseding lebitsong la motho e mong, ho lokela ho bontshwe hore na o etsa kopo a le boemong bofe [s 18(2)(f)];
- Haeba mokopi a sa kgone ho bala kapa ho ngola, kapa a na le bokowa, jwale a ka kopa hore a bolelwe rekoto ka molomo. Jwale mohlanka wa tlhahisoleseding o tlameha ho tlatsetsa mokopi ya jwalo foromo ebe o mo fa khophi [s 18(3)].

Ho kopuwa hore ho lefshwe mefuta e mmedi ya ditefiso ho latela *Molao wa Kgothalletso ya Phihlello ya Tlhahisoleseding*, e leng tefo ya kopo le ya phihlello s22:

- Mokopi ya lakatsang ho fihlella rekoto e nang le tlhahisoleseding ya hae ha aa lokela ho lefa tefo ya kopo. Bakopi ba bang bohle, bao eseng bakopi ba tlhahisoleseding ya bona seqo, ba lokela ho lefa tefo e hlokahalang ya kopo;
- Mohlanka wa tlhahisoleseding o tlameha ho bolella mokopi (ntle ho mokopi wa tlhahisoleseding ya hae seqo) ka tsebiso, e hlokanang hore mokopi a lefe tefo e boletsweng (haeba e le teng) pele ho kopo e sebetswa ho ya pele;
- Tefo ya kopo e lefshwang ke dihlopha tsa setjhaba ke R35. Moo ho loketseng mokopi a ka hlahlela boipiletso ba ka hara mokgatlo, kapa a isa kopo lekgotleng kgahlanong le thenda kapa ho lefa tefo e kopilweng;
- Kamora hore mohlanka wa tlhahisoleseding a etse qeto mabapi le kopo mokopi o tlameha ho tsebiswa ka qeto eo ka tsela eo mokopi a kopileng hore a tsebiswe ka yona;
- Haeba kopo e amohetswe, ho lokela ho lefshwe tefo e nngwe ya ho batla, ho hlophisa, ho hlahisa hape le bakeng sa nako leha e le efe e fetileng dihora tse boletsweng tsa ho batla le ho hlophisa rekoto bakeng sa tshenolo.

E. Ditshebeletso tse fumanehang le tsela ya ho di fihlella

SAQA e fa setjhaba ditshebeletso tse latelang:

- Ho sekaseka mangolo a thuto a linaha tse ling e le ho lekola hore na a lekana le a Aforika Borwa;
- Setsi sa Mehlodi le Tlhahisoleseding se na le dibuka, pokello ya inthaneteng le pokello ya divideo tse mamelwang, mme ke sebaka sa polokelo ya dikgatiso tsohle tse amanang le SAQA le NQF;
- Webosaete ya SAQA e boetse e tsamaiswa ke Setsi. E na le tlhahisoleseding e mabapi le SAQA le NQF ho kopanyelletsa le dikgatiso, ditokomane tsa tsamaiso le mangolo a thuto a ngodisitsweng le ditekanyetso;
- Bobuelli, Dipuisano le Tshehetso kapa Advocacy, Communication and Support (ACS) e fana ka tlhahisoleseding e amanang le SAQA le mesebetsi ya yona ho

kopanyelletsa le ho thehwa le ho laolwa ha metjha e latelwang ya puisano ya SAQA;

- Tshebeletso ya Boeletsisi ya NQF e fana ka tlhahisoleseding le dikeletso tabeng ya mangolo a thuto hammoho le ditsela tsa ho ithuta;
- Ngodiso le Tlotlo kapa Registration and Recognition (DRR) e ikarabella ka ho lekola le ho fetisa dikopo tsa ho tlotlwa ha mekgatlo ya botsebi le mabitso a ditsebi;
- Tshebeletso ya Dinetefatso ya SAQA e fana ka lengolo la tse finyelletsweng ho tswa Pokellong ya Direkoto Tsa Naha Tsa Baithuti bobedi ho batho ka bomong le ho ditsebeletso tse yang setjhabeng hammoho le mekgatlong ya lekala la poraefete;
- NLRD e na le tlhahisoleseding e buang ka:
 - Mangolo le ditlhahlobo tse ngodisitsweng ho NQF
 - Balekane ba Amohetsweng ba Tlhahlobo ya Boleng
 - Mesuwe ya Thuto le Barupedi ba Amohetsweng
 - Baithuti ka bomong le dintho tseo ba di finyelletseng
 - Mabitso a ditho tsa Boto sa SAQA, le baokamedi ba
 - Balekane ba Amohetsweng ba Tlhahlobo ya Boleng le Mesuwe ya Thuto le Barupedi ba Amohetsweng.

Motho a ka fumana tlhahisoleseding ka botlalo ya ditshebeletso tsena webosaeteng ya SAQA (www.saqqa.org.za).

Dipotso di ka romelwa ka imeile ho saqa@saqa.org.za kapa ka ho letsetsa Helpdesk ho 086 010 3188.

F. Tokisetso ya ho fa setjhaba monyetla wa ho ameha ho thehweng ha maano le tshebedisong ya matla [Karolo ya 14(1)(g)]

SAQA e itlamme ka mokgwatshebetso wa ditherisano le setjhaba ho mekgwatshebetso yohle ya yona ka ditsela tse latelang:

- Ditokomane tsa leano le ditokomane tsa tekanyetso di hatiswa Tokomaneng ya Mmuso hore setjhaba se tshwaele pele di tjhaelwa monwana;
- Kgafetsa ho tshwarwa diwekshopo le diboka tsa ditherisano.

G. Ditharollo tse teng haeba ho sa latelwe diphelelo tsa Molao wa Kgothalletso ya Phihlello ya Tlhahisoleseding [Karolo ya 14(1)(h)]

Kaha SAQA ke mekgatlo wa setjhaba o etsang mosebetsi wa setjhaba ho ya ka molao (sheba tlhaloso ya "mekgatlo wa setjhaba" karolong ya 1 serapeng sa (b) (i) sa Molao wa Kgothalletso ya Phihlello ya Tlhahisoleseding), ha e na mekgwatshebetso ya boipiletso ba ka hara mekgatlo. Motho a

ka ikopanya le makgotla maemong ao ho wona ho sa latelweng dipehelo tsa Molao ona.